

STPŽP V+VIHHRJ

Posamezna
štev. Din 1.50

List izhaja
vsakega 1. in
15. v mesecu

Naročnina
mesečno 3 Din

Uredništvo
in uprava:

Ljubljana,
Miklošičeva 5
Uradne ure
od 11—12 dop.
Ček. rač. SDZ,
Ljublj. 11.171

Štev. 18.

Ljubljana, 15. maja 1935

Leto I.

Postanimo celi katoličani!

Tokrat nimamo v mislih majhnih katoličanov, ki samo iz krstnega lista vedo, da so jih starši nekoč nesli h krstu in jih s tem včlanili v Kristusovo Cerkev. Pregledati hočemo one vrste katoličanov, ki so s Cerkvijo in s katoliškim gibanjem v večji ali manjši življenjski zvezi.

Del te vrste je globoko religiozen, živi močno osebno-versko življenje. Poleg tega čita še nabožne liste, morda deloma tudi katoliški kulturno-prosvetni tisk. Udeležuje se procesij, verskih proslav, včlanjen je v versko-nabožnih organizacijah. Toda katolicizem tega dela ne seže preko okvira osebno-verskega in nabožno-cerkvenega organizacijskega življenja. Prav za prav je njihovo pojmovanje katolicizma povsem v smislu znane svobodomiselnosti krilatice, da je vera zasebna stvar vsakega posameznika, da je vera samo posebno področje, na katerem se udejstvujemo le sami v sebi, pri procesijah itd. Povsem mimo zanimanja tega dela katoličanov teče katoliško kulturno-prosvetno, znanstveno, socialno in politično udejstvovanje. Zanje ne obstoja problem katoliških prosvetnih organizacij, problem katoliškega gledališča in filma, problem katoliške književnosti, problem katoliške univerze, katoliškega šolstva, krščanske družabne reforme, katoliške politične akcije itd. Ne vedo, kaj je to akcija, borbenost nastopa, taktika, ustvarjanje javnega mnenja itd. Za osebno-versko življenje poznanje teh pojmov ali celo posest takih lastnosti pač ni potrebna, dokler ne doseže preganjanje katolicizma zadnje stopnje: zapiranje cerkva, izgon duhovnikov itd. A takrat je prepozno, poraz je popoln. Primer tako enostranskega pojmovanja katoliškega udejstvovanja sta stara Španija in Mehika. Danes sta svojo usodno napako začutili obe, prva je že vstala, a druga ne more, ker je zamudila vse.

Drugi del katoličanov, zlasti oni, ki sestavlja bolj ali manj aktivno skupnost, ki ji pravimo katoliško gibanje, pa daje poudarek drugi izvenverski plati katoliškega udejstvovanja. A ti padajo v drugo enostranost in pozabljajo na intenzivno osebno-versko življenje, ki je pri njih dokaj skromno in mlačno. So to aktivni, borbeni ljudje, ki mnogo žrtvujejo v katoliškem kulturnem in ostalem izvenverskem udejstvovanju, pa njih

delo in žrtve ne rode pravih uspehov. Često zaidejo na stranska pota, njih prizadevanja niso vselej jasno in dosledno v čistem katoliškem pravcu usmerjena. Vse to pa prav zaradi tega, ker osebno niso dovolj religiozno zasidrani, ker svojega religioznega življenja ne bude in obnavljajo. Izobraženci, ki jih je v tej skupini največji del, po večini nimajo globljega bogoslovno-filozofskega znanja, brez česar ne more nihče postaviti popolnega lika katoliškega izobraženca. Predvsem pa manjka teiskupini evharističnega življenja.

Skromno pa je število celih katoličanov, ki bi znali tesno povezati obe plati: osebno-religiozno in zunanje-aktivno. Toda vsi, ki poznamo sodobno življenje, ki vsaj nekoliko zasledujemo katoliško življenje drugod, vemo, da znajo le celi katoličani sodobnemu katoliškemu gibanju služiti tako, da koristi in uspehi niso manjši od truda. Le oni katoliški borec v javnem življenju, ki bo svoje razumske sposobnosti in svojo borbenost nenehoma krepil in svežil iz nabranih zakladov živega osebno-religioznega življenja, ki se bo dnevno obnavljal v sv. Evharistiji, bo prebil vse neštivilne ovire, zanke in predsodke, ki so katoliški obnovi vsega življenja vrženi na pot. Mi, ki smo mladi ljudje, borbeno razpoloženi, ki hočemo v enem samem zaletu ugrabiti vajeti sveta, priborimo si še ta pogum, da bomo pognali med razkrajajočo se svobodomiselnostjo šaro predsodek, da je dnevno obhajilo za tercijalke. Saj vendar vemo, da mladi španski katoličani in mladi belgijski reksisti prav zato s takim neverjetnim uspehom rušijo liberalne in marksistične trdnjave, ker so 100% borbeni, ker so že zdavnaj odvrkli od sebe vse predsodke o manjvrednosti, o ponižnosti katoličanov, o obhajilu za tercijalke. Zato se ne boje tudi nobene fizične sile, temveč se ji brez strahu ustavljajo in — zmagujejo.

Ne katoliški zaspanci, ne zgolj čuvarji varnega zatišja cerkva, pa tudi ne polovičarski udarniki, temveč le celi katoličani, religiozno močni, v nastopu borbeni in neutrudljivi, predstavljajo pravi tip sodobnega in bodočega katoličana, ki se ne bo umaknil udejstvovanju v brezobzirnem življenju.

OBZORNIK

Simbol narodne moči.

4. maja pred štirinajstimi leti. Aeroplan, ki je pravkar priletel iz Rima, kroži nad bratislavskim letališčem. Nenadoma omahne sivi ptič in pada, pada, zarije se s kljunom v zemljo. Pod strtimi krili ležita dva italijanska generala in simbol slovaške svobode — Štefanik.

Rodil se je leta 1880, kot sin preprostega evangeljskega župnika. Veselje do učenja in izredna nadarjenost sta ga gnali, da je šel od doma. Stradal je kot študent v Pragi in Parizu. Tu se je posvetil zvezdoznanstvu in kmalu postal slaven v svoji stroki. Svetovna vojna ga je izrgala njegovi učenjaški sobici ter ga postavila na bojišče, sprva le kot preprostega vojaka in pilota francoske armade. Diplomatična spretnost in iniciativa sta mu hitro pomagali naprej — do generala. Zorganiziral je češke in slovaške legije, večinoma iz ruskih ujetnikov, ter jih oduševil. Uspehi, ki so jih imele v Sibiriji, na italijanski in francoski fronti, so pokazali prvo dejansko moč porajajoče se države.

V triumviratu, ki je vodil usodo Čehov in Slovakov v vojnem času, je nastopal skupno z Masarykom in Benešem. Kot politik se je boril po vseh evropskih središčih za usodo Slovaške, kot vodja armade 160.000 mož je postavil glavni diplomatični pečat na zahtevo po svobodi. Po prevratu, ko je postal prvi vojni minister republike, je posvetil vse svoje sile dokončnemu osvobojenju. Ko je bila država izven nevarnosti, je letel domov, da pozdravi prvič svoj slovaški narod. Ni mu bilo usojeno, nad domačim letališčem je padel.

Štefanik Slovakom ni več vojak, borec, general. On jim je danes simbol, izražen v gestu, ki jim ga je zapustil: »Kdor si misli, da mu svoboda drugi izvojuje, ta je ni vreden.« Slovaki so si jo sami izbojevali in inkarnacija tega boja je ravnatelj Štefanik. Svoboda pa je dvojna: ena, ki ti daje možnost, da se čutiš v svojem do-

„Stražo v viharju“ - iz rok v roke!

mu svoj gospod, in druga, k o se naučiš čutiti se v svojem domu svoj gospod. Prvo jim je priporočil Stefanik in ta je padel — žrtev velike ideje, kot je padel naš Krek. Slovakom pa je splahnela samozavest, ne vedo, da jim še manjka svobode duha, ne upajo si duhovno postaviti se odločno na lastne noge, ker se boje žrtev in ne verujejo svoji moči. Izgubljajo se v mizernih vsakdanjostih, čakajoč pomoči iz neznanega in pozabljajo na besede Stefanikove, da: »Noben narod doslej ni užival stalne svobode, če si je ni s a m pridobil in če je ni posvetil z velikimi žrtvami na premoženju in življenjih.«

Majhnim in slabotnim raste Stefanik v nadprirodnost, v simbol nekega herojstva, ki ga bi bil potreben tudi naš čas. In ti nosijo v srcih njegovo oporoko, saj vedo da je njim namenjena, njim ki sicer niso ustvarjeni za velika dejanja, ki pa vendar lahko ustvarijo na ta način silen in močan narod. Oporoka pa se glasi: »Verujte! Ljubite! Delajte!«

★

Prelat pred sodiščem. Sodišče v Rostocku je pred kratkim obsodilo na poldrugo leto ječe in na plačilo sodnih stroškov župnika katoliške cerkve v Rostocku, prelata Leffersa. Prelat Leffers je bil obtožen na podlagi ovadbe treh mladih ljudi, pristašev narodnega socializma (mlad gospod in dve mladi gosposdi), ki so šli k svojemu župniku, se tam hlinili, da so dobri katoličani in ga prosili, naj jim kot dušni pastir pove svoje in cerkveno stališče do Rosenbergove knjige »Mythos des 20. Jahrhunderts«. Ker se je prelat Leffers moral izraziti o nekaterih stvarih v tej knjigi odklonilno, se je hinavskim ljudem hitro posrečilo izveleči iz njega nekatere izjave, radi katerih so ga takoj ovadili državnemu pravdniku, ki ga je obtožil veleizdaje. Prelata Leffersa je branil dr. Müller, ki je leta 1926. zagovarjal v nekem procesu Adolfa Hitlerja. Za prelata je nastopilo v tem procesu tristo prič, ki so z ogorčenjem zavrnile očitek o njegovi protidržavnosti, proti njemu pa so nastopile omenjene tri priče. Državni pravdnik je v svojem govoru izjavil, da kvaliteta prvih treh prič (hinavcev! sic!) odtehta kvantiteto drugih tristo. Prelatov zagovornik dr. Müller je z dokazi podprl svoj dvom o verodostojnosti obtežilnih prič. Tudi njihove izpovedi se niso strinjale. Stari prelat, ki je bil vzoren duhovnik, plemenita duša, kremenit značaj in do vsakega iskren, je bil kljub temu obsjen. Ker je služil Resnici...

Dokumenti mehiškega kulturnega boja. Hinavščina nacionalno-revolucionarne stranke. Univerzitetna dijaška federacija zveznega distrikta Mexiko je naslovlila 25. febr. 1935 dvoje manifestov na narod in na predsednika Lazara Cardenas, iz katerih posnemamo naslednja presretna dejstva: V nasprotju s ponovnimi izjavami predsednika republikanske živijo v javnih institucijah v Mehiki še nadalje demagoško zastrupljen, koruptni duh callisma. Callisti izmogavajo potom monopolov, ki so jih naložili na sladkor, mleko in sol bedo ljudstva. Narod mora trpeti, da Plutarco Elias Calles še nadalje odločilno vpliva

Papež poudarja v najnovejšem času zlasti katoliško aktivnost in pozivlja vse katoličane na katoliško akcijo — katoliško delovanje.

Kakšne velike važnosti je to, se dobro zavedamo. Saj vidimo, koliko je sicer katoličanov po krstnem listu, koliko jih prihaja ob nedeljah in praznikih še k sv. maši, kako malo pa jih je, ki bi vsemu svojemu delu vtisnili pečat katolištva, ki ne bi ob delavnikih slekli katoličana pri svojem delu in zabavi in ga s praznjo obleko v nedeljo zopet oblekli. Nekdo je dejal, da mnogi katoličani danes nosijo svojo vero v enem hladnem žepu, življenje pa v drugem, tako da oba prav za prav nikoli ne moreta skupaj. Ali so to katoličani? Ne, to so samo katoliško napravljene in katoliškoobarvane lutke, ki nimajo v sebi katoliškega življenja.

Papež pa hoče živih, pristnih katoličanov, takih, ki tudi katoliško delajo. Ali hoče pri tem kaj izrednega? Ali je izredno, da riba plava, da ptič leta, evetlica cvete, ogenj gori in da sonce

sveti? Ali ni mnogo bolj izredno, nesmiselno, da lev mijavka, da vol žvrgoli ali sloh kvaka. Ali je torej kaj izrednega, da katoličan katoliško misli, katoliško govori in katoliško dela in živi? Ali ni mnogo bolj nesmiselno, da katoličan dela nekatoliško, da na njegovem delu ni mogoče opaziti njegove vere?

Zato katolištvo v življenje! To hoče Pij XI.

Življenje pa obstoji zlasti iz delavnih dni!

Bodimo torej katoliški tudi ob delavnikih!

Če bomo torej vsak dan katoliški, bomo storili, kar je cilj katoliške akcije: Prepojitev življenja z vero. Potem bomo vplivali tudi na druge, nehote in ne da bi se tega zavedali. Kajti tudi sonce ne more, da ne bi gredo, pa naj hoče ali noče. Gotovo smo mi vsi že bili deležni mogočnega vtisa, ki ga je napravila na nas preprosta mati, ki prekriža otroka, preden zaspi, ali prekriža kruh, preden ga deli otrokom. Takega vtisa se človek ne more znebiti in v njem še dolgo in dolgo skrivnostno deluje.

Tako prodira katoliška mladina!

Komaj so prešli v spomine plameni, kri, razdejanje revolucije v Španiji. Otroci tega sveta, ki so bili tudi tokrat modrejši od otrok luči, so bili že gotovi svoje zmage nad »katoliško« Španijo. A njih modrost je bila še preskromna, veselje kratko. Kakor iz skritih votlin so se vsule po razdejani Španiji vrste, organizirane čete katoliške mladine pod vodstvom Gila Roblesa. Tega ni nihče slutil, nihče vstavljal v svoje račune. Zato so se všteli vsi! Nova mladina je stopila kot iz noči v dan in zajela življenje v vsej njegovi obširni vsebini. Vse jim je tako bogato in blagoslovljeno šlo od rok, kakor da delajo čudeže. Novi ljudje, dosedaj nepoznani, danes pa najmočnejša sila republikanske Španije. Vse zdrave, najpristnejše plasti naroda, ki so na sebi čutile zlo absolutistične monarhije in liberalno-rdeče republike, vse delovno ljudstvo je drlo v vrste nove, nedoumljene mladine. Tudi izvenšpanski svet je spoznal Roblesa in obstrmel, kajti Evropa takih zmag ni vajena.

Roblesovi so šli dalje, zahtevali oblast, grozili, vrgli vlado za vlado. Priborili so si dva ministra. Premalo. Ni se še dalo s temi vplivati na vodstvo državne politike in družabne reforme. Zahtevali so več. Vladi sebi! Niso je dobili, dobili so »le« pet važnih ministrstev. Vpliv je sedaj odločilen. Ne dvomimo, da bo šel ta sistematičen

prodor dalje, dokler ne bo sestavil vlade sam Robles. In to v oni Španiji, ki je bila predvčerajšnjim še rdeča ekspozitura kominterne in lože, včeraj še ropotarnica strohnelega liberalizma.

Ne trdimo, da je Španija že v rokah Roblesa in njegove mladine. Toda ni dvoma, da do tega ni več daleč. Tak močan prodor mora končati z zmago. Kajti ta mladina se ni znašla kot neurejena čreda. Ze v onih dneh, ko je tradicionalna »katoliška« Španija še brezskrbno sedela na lavorikah, je ta mladina bila že zbrana, organizirana, v polni pripravljenosti. Redne duhovne vaje, študij problemov španske zemlje, popolna disciplina, to je bila — svetu nevidna — pot španske katoliške mladine k zmagi. Bil je to katoliški duh po belgijskem vzoru, doslednost, živo prepričanje, zaupanje v Roblesa. In ko so rdeči in framasonski revolucionarji mislili, da so si postavili svoj prestol, takrat je prikoral v javno areno Španije. Sele ko je bilo že vse drugo zgrajeno, so osnovali svojo katoliško stranko. Zlasti pa se je izkazala kot nujen pogoj uspeha disciplina. Disciplina, ki ne sloni na nerazumljivih poveljih, temveč na jasnem prepričanju vseh in na zavesti velikega cilja — zmage, popolne zmage!

Krščanstvo in osebnost

Nesporno je dejstvo, da je krščanstvo ne le odkazalo človeku pravo mesto v vesoljstvu stvari, temveč ga tudi v resnici dvignilo nad materijo. Krščanstvo ni prineslo le pravega pojmovanja človeka po njegovi svojstveno osebno-duhovni strani, temveč ga je tudi v pravem pomenu besede osvobodilo, odrešilo zemskih spon. Če je krščanstvo odpravilo tudi staroveško telesno suženjstvo človeka, je to več ali manj le simbol za njegovo duhovno odrešenje. V podkrepitev tega dejstva niti ni potrebno zbrati vseh posameznih momentov v krščanski religiji: dovolj je, če to pomislimo le na njen nauk, da je človekova duša ustvarjena po božji podobi, da ima svoj večnostni cilj v onostranstvu, dalje na njen nauk o občestvu svetih in cerkveni občestvenosti — kraljestvu Kristusovemu na zemlji.

Pač pa se mi zdi tembolj potrebno prikazati osebno-duhovno stran človekovega bistva z ozirom na one momente v krščanski religiji, ki bi se na

prvi pogled zdelo o njih, da vprav to svojstvo človeka negirajo ali vsaj zapostavljajo. Bili bi taki momenti: vera namesto spoznanja, pokorščina namesto svobode ter ljubezen namesto pravice.

Če govorim o veri kot takem momentu, ki se zdi o njem, da duhovno svojstvo človeka zapostavlja, mislim na besede Kristusove, ki jih je govoril nevernemu Tomažu: »Blagor tistim, ki niso videli in so verovali« (Jan 20, 29). Tu bi se zdelo na prvi pogled, da Kristus sam zametuje človekovo duhovno svojstvo, ko blagruje one, ki verujejo brez globljega spoznanja. Ali takoj je treba poudariti, da je tudi verovanje (pristanek na resnico radi avtoritete) prav tako svojstveno človeško kot golo umsko spoznanje, saj sili človeka prav njegova osebno-guhovna narava, da se ukloni nezmojljivi avtoriteti. Religija nadalje, ki doda umskemu spoznanju še vrednočenje Aboga (čuvstveno dožemanje po ljubezni, strahu itd.) in nagiba človeka, da Boga moli in časti, je pravitako osebno-

duhovna sfera človeka kot golo umsko spoznanje, saj je tak stik z Bogom polnejši in celotni človeški naravi bolj odgovarjajoči. Po pravici Kristus blagruje one, ki niso videli, pa so verovali, ker je spoznanje po veri polnejše in zaslužnejše.

Potemtakem nam ne bo težko najti tudi v naslednjem takem momentu, ki na prvi pogled zastavlja duhovno stran človeka in ki bi bila pokorščina mesto svobode, ono njeno bistvo, ki enako kaže na človeka kot duhovno bitje. Ne glede na to, da pojmuje pokorščino navadno preozko, to je tako, kot bi bila nujno v nasprotju s svobodo, kar pa ne drži — saj vemo, da nam v preminogem primeru posreduje pot do avtoritete, ki smo ji dolžni pokorščino, celo pravo, popolno spoznanje bistvogledne lestvice vesoljstva* —, se nam pokorščina tudi po vrednotenju Boga in iz njega izvirajočih avtoritet prikaže v sferi osebno-duhovnega bistva človeka. In zopet je reči, da je tak odnos med Bogom in njegovo stvarjo ter med avtoritetami in med človekom, ki se jim podreja mnogo polnejši od prvega. In tako zopet razumemo vzgled Kristusa, ki je bil svojemu Očetu pokoren, pokoren do smrti.

* »Straža« št. 16: Avtoriteta in svoboda.

K debati o mladinskem gibanju

1. Beseda »Besedi«

Debata o mladinskem gibanju se živahno nadaljuje in mislimo — ne v škodo stvari same, posebno če jo vodimo brez osebnostnih poant.

Neposreden povod k naslednjim izvajanjem nam daje članek v »Besedi« (IV, 1, str. 3): Dva odgovora. »Straža v viharju« je v dveh člankih (št. 11 in 13) nekoliko analizirala razna mladinska gibanja in poudarjala, da se križarstvo ostro loči od drugih mladinskih gibanj po svojem naglašanju potrebe verske poglobitve.

Člankar očita »Straži«, da so njene trditve v članku »Križa besede« (št. 5) »udarec skoraj vsej slovenski povojni katol. duhovni tvornosti... Povojna lirika more edino v ljudeh iz mladinskega gibanja zaznamovati absoluten napredek« (tu našteva imena A. Vodnik, B. Vodušek, Fr. Vodnik, V. Vodušek, J. Kastelic, J. Pogačnik, E. Kočbek). »Katoliška kultura in umetniška tvornost je vprav s prihodom ljudi iz mladinskega gibanja vzrasla na višek... Dom in svet je bila tista leta vodilna slovenska revija... Imena, kakor B. Magajna, M. Kranjec, I. Pregelj, T. Debeljak, M. Avsenak, S. Vurnik, F. Čibej, R. Ložar, E. Bojc, M. Javornik za katoliško in slov. literaturo pomenijo vsaj toliko kakor napadi ljudi iz Ehrlichovega misijonskega kabineta... — Esejisti in bojevitih ideologi, kakor F. Vodnik in drugi... ne zaslužijo, da bi jih nekritični ljudje iz »Straže«... stavili pred kup besedičenja — kot plod skoraj desetletnega ideološkega in umetniškega napora... Ljudi, ki jih bo on (ki bo pisal repliko) morda proglasil... za nekatoliške, kot katoliške priznava celo Evropa« (tu se sklicuje na knjigo »Die katholische Leistung in d. Literatur der Gegenwart«).

Iskreno povedano: takega odgovora nismo pričakovali. »Straža« je v svojem članku »Križa besede« odklanjala ono obširno, teoretično razpravljanje o mladinskem gibanju, ki se je pojavil pred leti med nami, to pa zato, da bi se ne začela nepotrebnem pri nas ostrin napočetna diskusija o ideologiji, usmerjenosti, tendencah križarstva; mislili smo, da res tega nikdo ne želi, niti bivši križarji ne. Čemu odpirati stare rane? Mladinsko gibanje kot načelno ideološko novo gibanje, kot se je izražalo v besedah, v člankih, esejih, iz katerih naj mladina v črpa novo miselnost, nove »vitalno-duhovne« osnove, je »Straža« označila kot bobneč ogenj... kot pokret, ki se je gibal le okoli besed, pokret, od

Ljubezen in pravica! Tudi tu bo zdaj že na prvi pogled napravila na nas ljubezen globlji vtis nego pravica, in to ne glede na zapoved ljubezni do bližnjega. Kaj bi človeku — osebno duhovnemu bitju — najpravičnejši družabni red, če bi se ga človeškemu razumu res posrečilo ustvariti, ko bi ne bilo ljubezni! Prvič je ljubezen prav tako osebno čuvstvovanje, kot bi bil idealno pravičen socialni red plod svojstvenosti človeškega razuma — saj samo človek človeka ljubi ter na drugi strani samo človeka človek ljubi —, drugič pa je ljubezen še mnogo več: zopet življenjsko najintimnejši odnos človeka do človeka. Tako ima tudi krščanska dobroteljska celost globlji pomen od vseh socialno-reformnih gibanj, kaj šele, da bi v človeku zanikala to, kar mu gre: njegovo osebno-duhovno svojstvo.

Slovenska mladina

— Tvoja je „Straža“!

katerega danes ni ostalo drugega kot besedičenje, tako da mladina ne vidi obljubljenih ali pričakovanih uspehov.

2. Na napačnem tiru

M. Javornik je spravil debato na drug tir: podvalil je »Straži«, da je bila napadla skoraj vso slovensko povojno katoliško duhovno tvornost. Toda »Straža« je govorila o načelnem pokretu, ki ima svoj idejni sistem in se je tolikrat tolmačil v »Križu na gori«, »Križu« in zdaj v »Dom in svetu«, ne pa o celotnem literarnem delovanju vseh onih pisateljev, ki so izšli iz križarskih vrst. Tako teatralsko zamenjavanje idejnih kulis je neplemenito, negentlemansko in ga kot obrekovanje gladko in ostro odklanjamo. Njegova trditev je tem drznejša in površnejša, če pomislimo, da so bili deležni katoliške duhovne tvornosti vendar tudi še drugi ljudje, ne samo križarji!

Glavni udarec Javornika proti »Straži« je, da celo Evropa priznava te pisatelje kot katoliške in da jih cenijo tudi nasprotniki, radikalno katoliško mladinsko glasilo »Straža« pa jih noče priznati in smatra vso to tvornost kot kup besedičenja. V res čudno luč je Javornik postavlja »Stražo«! Toda Evropa ve pač o teh pisateljih toliko, kot je dr. J. Pogačnik, ki ga križarji prištevajo med svoje, napisal o njih v zbirki »Katholische Leistung in d. Weltliteratur der Gegenwart«, Herder, 1934: Das katholische Schrifttum der Slowenen, str. 311—315. Ni torej to mnenje Evrope, ampak sodba slovenskega literarnega kritika, ki je lahko vsega upoštevjanja vredna, vendar še ne predstavlja mednarodnega mnenja.

Pa ako je kdo vesel katol. duhovne tvornosti vseh od Javornika naštetih pesnikov in pisateljev, smo jih gotovo mi. Priznavamo z radostjo njihovo umetniško tvornost. Da so bili »aktivni« križarji, ne zanikamo, oziroma mi tega ne vemo. Popolnoma drugo vprašanje pa je, ali izvira usmerjenost njihove umetniške tvornosti iz načel in ozračja križarstva. Prav tako je spet drug problem, v kakšni meri se more tvornost vseh teh pisateljev imenovati katoliška duhovna tvornost: o teh problemih danes ne govorimo.

Vsekakor je trditev Javornika, da smo vso literarno tvornost križarjev obsodili kot besedičenje, gola potvorba: tako ravnanje ne odgovarja toliko naglašanim načelom iskrenosti in krščanske resničnosti križarstva.

na politiko Mehike, da ji celo daje dinastični značaj, s tem da je napravil svojega sina Rudolfa, povsem nepomembnega individua, za min. prometa in javnih del. Ljudstvo trpi revščino in lakoto. Delavci štrajkajo, štrajkajo v tovarnah gosp. Rudolfa Callesa, Aarona, Juana Saluza, Gregoria Asuna, samih voditeljev nacionalno revolucionarne in namišljene socialistične stranke, Callismus je najpopolnejše označen kot milinar-socializem. Proklinjamo z vsem gnevom ta oficijelni socializem, ker ga moramo smatrati za lažnega in gnusnega, dokler je ministrski svet sestavljen iz reakcionarnih kapitalistov in monopolistov; dokler milijonar Calles zastruplja deželo s svojo protireligijo. Vis nostra ratio. N. C. W. C. News Service, k, Washington, 35. 03. 04.)

Vzgoja mladine v Mehiki. Blok revolucionarne mladine zveznega distrikta je objavil 10. februarja 1935 v »El Nacional« programatičen poziv o izvedbi šestletnega načrta socialistične vzgoje; istemu časopisu je bil ob tej priliki priložen tudi letak, ki naj bi se razdelil med otroke. Napisano je: »Ako vas hočejo vaši tiranski starši zadrževati od šol, ki jih je revolucija za vas uredila, se ne ozirajte nanje. Ne dolgujete jim niti ljubezni niti hvaležnosti; vi ste samo plod njihove cenene zabave. Radi fanatizma in egoizma vas hočejo starši ohraniti v omejenosti. Ne bodite več sužnji njihove babjeverne trdoglavosti: sovražite jih!« V državi Yucatan so morali vsi učitelji podpisati izjavo, ki jih obvezuje k ateizmu in borbi proti katoliški Cerkvi. (N. C. W. C. News Service, k, Washington, 35. 02. 25.)

Vera je zasebna zadeva. Veliko število katoliških duhovnikov žitomirske škofije so po odsluženju kazni spustili iz ječ. Vsi ti so brez slehernih sredstev in morajo prosjačiti od vasi do vasi. — Poljski ukrajinski tisk je prinesel apel znane slavnega prof. Smala Stoekega, v katerem poziva vse kulturne ustanove, naj dvignejo svoj glas proti sramotnemu odluku ruskih boljševikov, na podlagi katerega se mora porušiti katedrala sv. Zofije v Kijevu. Ta katedrala je redko delo ukrajinsko-bizantinske umetnosti XI. stoletja. Odluk se seveda naslanja na trditve, da je zgradba v oviro prometu.

Jecisti (jeunes étudiants catholiques), belgijska dijaška katoliška organizacija, bodo imeli letos 19. maja v Bruslju velik kongres, katerega se bodo udeležili tudi mnogi tovariši drugih držav. Glasilo jecistov »Le blé qui lève« izhaja dvakrat na mesec v sijajni opremi (rjav bakrotisk) in z zelo slikovito vsebino.

Terboven, novi komisar renske province, je odredil, naj se kaznuje z globo do 150 mark ali z zaporom do 21 dni vsak, ki bi v javnosti zagovarjal cerkvene ali dogmatične teze in pri tem kakorkoli nasprotoval načelom narodno-socialističnega gibanja.

Voditelj »Rdečih srajec«, mehiški poljedelski minister Canabal je dal svojim trem sinovom imena Lenin, Lucifer in Satan. — K temu pripominja »Observatore Romano«, da je označil prejšnji mehiški predsednik Calles Canabala za »vzornega ministra«.

»Filozofsko društvo« v Ljubljani, najmlajše znanstveno društvo (ustanovljeno v januarju letošnjega leta), je že v tem kratkem času razvilo živahno delavnost. Doslej je imelo že štiri javna predavanja in en debatni večer. Serijo predavanj je otvoril vseuč. prof. dr. Fr. Veber s temo: Svoboda in nujnost. Predavatelj je v dveh predavanjih orisal svojo teorijo podstatnega in pripadnostnega sveta in njegove delovnosti in prišel do zaključka: kjer samorodna podstatna delovnost, tam svoboda, kjer take delovnosti ni, tam nujnost. Naslednje predavanje vseuč. prof. dr. E. Spektorskega o temi: Sociologija in filozofija je imelo zlasti ta namen, da pokaže ozke stike med sociologijo in filozofijo: ni sociologije brez filozofije. V soboto, 11. t. m. pa je predaval vseuč. prof. dr. A. Ušeničnik o tomizmu in sodobnih filozofskih smereh. Predavatelj je najprej s preciznostjo orisal filozofski nauk sv. Tomaža Akv. in drugih filozofskih struj sholastične filozofije, nato pa po preglednem prikazu razvojne črte novejših in najnovejših filozofije prišel do zaključka, da se filozofija v današnjem času zopet povrača v metafiziko. — »Filozofsko društvo« vrši s prirejanjem svojih predavanj, pri katerih sodelujejo naši največji filozofi, pomembno kulturno delo.

»Akademski glas« sočuvstvuje s — hitlerjanci. V svoji zadnji, 16. številki, prinaša »Akademski glas« tri v lastnem uredništvu izbrane paragrafe iz naredb za »Vzdrževanje discipline na visokih šolah« v Avstriji pod »originalnim« naslovom »Iz katoliške Avstrije«. Značilen za tendenco, ki je izražena že v samem naslovu, je zaključna pripomba »Akad. glasu«: »Iz gornjih določb je razvidno, v kako težkih razmerah živi avstrijsko dijaštvo in univerza.« — Kdor je le malo zasledoval razmere preteklega leta v Avstriji, dobro ve, da je bilo prav na univerzah glavno leglo hitlerijanstva in to zlasti zato, ker je na avstrij. univerzah mnogo študentov iz Rajha. Gotovo tudi »Akad. glas« še ni pozabil ogabnih metod hitlerijanstva, s katerimi je skušalo uresničiti svoj imperialistični pohlep po Avstriji (atentati, zastrupljanje voda in zdravilnih vrelecev, uničevanja aparatov in opravne univerzitetnih institutov itd.). — Uredba, iz katere je pobral »Akad. glas« tri paragrafe, ki mu za njegovo demagogijo najbolj služijo, je bila izdana v dobi hitlerijanskega terorizma z namenom, da ga prepreči. Vse te bistvene okolnosti je seveda »Akad. glas« »pozabil« povedati.

Z ozirom na članek o filozofskem seminarju, ki je izšel v »Akad. glasu« št. 13 in katerega stvarno kritiko iz vrst Vebrovih učencev je prinesel naš list že v zadnji številki, so člani filozofskega seminarja poslali uredništvu »Akad. glasu« popravek, ki ga je podpisala večina slušateljev filozofije na naši univerzi, in to najaktivnejši člani filozofskega seminarja. — Veseli nas, da so člani filozofskega seminarja s spontanim ogorčenjem zavrnili napad na svojega učitelja in mu s tem vsaj s svoje strani dali polno zadoščenje.

Da smo pa imenovali nekdanje pisanje o mladinskem gibanju bobneč ogenj in besedičenje, naj se temu ne čudijo, če zveni ta sodba preostro.

Poslušajmo sodbo »križarja« dr. J. Pogačnika, istega, ki je napisal članek o naših pisateljih: »Nejasnost je hiba, ki se ponavlja že v vseh letnikih »Križa na gori« in je sprožila že toliko pametnega in nespametnega besedičenja... Golčati je treba tako, da razumemo, kajti zato imamo dar besede, ne pa zato, da mešamo pojme... Sv. Hieronim je poznal dovolj zgodbe prvih stoletij, da je mogel zapisati preizkušeno resnico: »Ex verbis inordinate prolatis incurritur haeresis...! Tako rabi laik drugo terminologijo kot teolog, zato so seveda nesporazumljenja nujna posledica... Dovolj je prokletstva iz individualizma, bodimo bratje, katerih vsak misli, a tudi veruje v svojo omejenost in je zato — ponižen.« (»Križ na gori«, III, 38; Problem zakona.)

Tu polemizira Pogačnik s člankom, ki je izšel v »Križu na gori« in mu očita neopravičeno ironiziranje teologije, lažne trditve in napačne pojme o zakramentalnosti zakona. Izjavlja: »Grajam, da je »Križ« prinesel ta članek. Obnova katol. mladine hoče in mora rasti iz globokih, resnično katoliških virov. Sicer je katol. mladinstvo fraza in nadutost, ne pa življenje.«

Zdaj pa vprašamo: Kdo je izrekel ostrejše sodbo o mladinstvu: mi ali dr. Pogačnik? Prav i s t o, samo v ostrejši obliki: b e s e d i č e n j e in bobneč ogenj (»frazo in nadutost«) pove križar o križarstvu. Pa še veliko več! Pogačnik ugotavlja, da prinaša »Križ« članke, ki ne črpajo obnove mladine iz resnično katoliških virov. Tudi aluzija na herezije in iz naših ust. Recimo, da bi bil dr. Pogačnik to pisal za kako nemško kulturno revijo, bi li tudi v tem slučaju J a v o r n i k rekel, da je »celo Evropa priznala križarstvo za besedičenje, frazo in nadutost«?

4. Križarji imajo besedo

Pa motrimo cilje, namene, miselnost mladinskega gibanja v luči izvajanj njegovih lastnih pobornikov!

Kaj je hotelo mladinsko gibanje?

»Reformacija katol. duševnosti pred grozečo spolitizirano obstoječih organizacij, beg pred izpraznjeno formo v bistvo, miselnost o reformaciji katoličanskega življenjskega udejstvovanja v smislu božjih in cerkvenih zapovedi, izraz miselnosti, ki je dobila hierarhično obvezno veljavni izraz v organizaciji katol. akcije... poglobitev verskega življenja...« tako opisuje Javornik cilje tega gibanja (»Beseda«, IV, 1, str. 4).

Mladinsko gibanje ni »trenutno trenje dveh rodov, ampak idejni spor v človeštvu« in gre »za tip novega človeka, za osnove novega življenjskega naziranja«, »za usodno duhovno preusmeritev sekularnega pomena, morebiti nič manjšega, kakor renesansa, reformacija... upor proti življenjski nepristnosti in vezanosti« (ki se je kazala v zmehanim oblikah sistemov in organizacij, vodečih v splošni formalizem), »boj mladostne vitalnosti za življenjsko pristnost in neposrednost človeške osebnosti...« Križarstvo je nanovo doživelo svobodni ritem življenja, poudarjalo primat človečnosti in vodilo borbo za etos in človečnost. Stremelo je za celotnostjo življenja in zato tudi za religioznostjo, »ki mu je centralna življenjska sfera in prvenstvena duhovna sila«, zahtevalo je »novo religiozno utemeljitev in poglobitev erosa, umetnosti in sploh kulture. — Šlo je v resnici za novo razmerje do sveta svetbe, za nove, vitalno-duhovne osnove našega svetovnega naziranja...« (»DiS« 1934, stran 300 ss.)

»Totaliteta duhovna reakcija na lažnivost, trhllost vse kulture, duhovne in tehnične. — Krščanstvo je izgubilo v nas živo kulturno klico osebnostnega doživljanja in postalo kulturno slabotno, iskanje osebnostnega gorišča se je pojavilo,

iskanje sinteze med kulturnim dognanjem in vrednotami krščanstva.« (»Križ« I, 52.) »Mladino žene ona elementarna sila, ki ne živi le od kruha in vode, ampak iz svojega živega, Bogu podobnega duha, iz katere so zrastle vsa kulturna dela človeštva« (»Križ« I, 26). »Bistvo križarskega gibanja je bilo prav iskanje skladnosti med vitalnostjo in duhovnostjo, naravo in nadnaravo, kulturo in religijo. Mladinstvu je šlo za novo razmerje do kozmosa ali organizma katoliških resnic... To je moralo voditi do nasprotja in... ostrih razlik s tradicijo empiričnega katolicizma...« (»DiS« 1934, str. 303.)

»To je naše hotenje, da bi bil vsak izmed nas religiozno aktivistični človek, ki družji kakor v svetli mavrici vero in življenje in svet.« (»Križ« I, 84.)

Takih izjav križarjev samih o ciljnih gibanja bi lahko našli še mnogo.

5. Zrno in pleve

Stremljenja, ki se tu izražena, so brezdvomno idealna in morajo biti vsem, ki stremijo za pravim prepородom naroda, simpatična. Toda deloma zvenijo izvajanja preveč pompozno in so premaloma jasna, tako da je res preveč besedičenja v njih.

Hotenje po resnicoljubnosti, boj proti zgolj političnemu katolicizmu, korupciji, barantanju z načeli, goli zunanosti v besedah in etiketi, poudarjanje osebne verske poglobitve, altruizma (»osebna mora služiti občestvu«), resnične ponižnosti, je brezdvomno zelo pozitivna, svetla stran križarstva.

Toda izrazito katoliške teze in ideje so pomešane z nejasnimi izvajanji in ideologijami, ki jih je možno le še z največjo prizanesljivostjo in z ozirom na nestrokovno izraznost neveščih piscev kolikor toliko umeti v katoliškem smislu.

Križarji so hoteli iskati novo življenjsko usmerjenost, nove odnose do vseh življenjskih vprašanj in tu so se znašli, ne da bi se tega v polni meri zavedali, v globinah metafizičnih, filozofskih, teoloških problemov, katere so reševali z neko diletansko neizkušeno in tudi z drzno, s strokovnim znanjem slabo podprto superiornostjo. Plemenitost namerov in najboljšo voljo priznamo, to pa še ni zadostna kvalifikacija za tako obravnavanje.

Celotnega logičnega sistema svoje ideologije križarstvo nikjer ni podalo, morda zato, ker sovraži sistematizacijo.

»Nič nočemo postavljati trdih norm in trdnih maksim... življenje hrani in skriva na svojem dnu neskončno možnosti in podob — a toliko vemo, da — vedno sigurneje gremo resničnemu življenju nasproti« (»Križ na gori« III, 87).

Zato se ni čuditi, da so najboljši med njimi zaslutili neko nevarnost v taki metodi. »Če samo razpravljamo in zopet razpravljamo nedoločno o tej potrebi in smeri naših dni, smo v nevarnosti, da ena tema rodi drugo; nejasnost nas more enako ozdraviti kot napraviti bolne.« (»Križ na gori« I, 154 — podčrtali mi.) Prav to diletansko obravnavanje etičnih, teoloških, filozofskih problemov je spominjalo na metode modernizma.

6. Vprašanje kompetence

Sicer so hoteli nekateri prikazati križarstvo kot problem, ki nikakor ne spada v »teologijo« in zato ne podlega cerkveni avtoriteti: »Ne gre za versko-reformno družbo, ki bi hotela kakršnihkoli korektur v verskih objektivacijah, ki bi hotela polemizirati o problemih, ki zanimajo teologijo... zato mladinsko gibanje že radi svojih osnovno-zivljenjskih tendenc samo po sebi tej (cerkveni) avtoriteti ni podrejeno.« (»Križ na gori« II, 71.)

Toda isto glasilo se je samo sebe jasno desavuiralo. »Naša preteklost je zgradila predvsem objektivno stavbo religije, a subjektivno-človeškega pola ni izgradila v zadostni meri... Naloga naše sedanosti je, da zgradimo nove religiozne vzore. — Religija ni konstantna količina, ki bi veljala za

vse razvojne stopinje v enaki meri. — Tradicionalna in okostenela vera veruje v Boga — kakor veruje v vsako stvar — a poleg tega je še drug Bog, kojega spoznanje se rodi v duši intuitivno, ki je vzvišen nad vsako formo. — Tu gre za svojevrstna, prvobitna doživljanja, in sicer za neposredno — direktni kontakt duše z Bogom —. V takem spoznavanju božjem je neki intuitivno-religiozen faktor, ki se ne da reducirati na racionalno-metafizično spoznavanje. — Prosvetljena doba je zanesla v sholastično teološko tradicijo nekoliko preveč racionalizma, devetnajsto stoletje pa precej neznanstvenega diletantizma in pozitivizma. Takih elementov je cela kopica, kolikor jih ne rabimo,

izbrišimo jih... tedaj bo tudi teologija svobodnejša... dogme in liturgija so zrastle iz življenja ter imajo svoje mistično jedro. — Življenje in spas duše sta osrednji ideji, zato damo tudi teologiji precej sekundarno mesto... Ustvariti moramo najprej svoje življenje — potem bo tudi iz tega novega življenja lahko črpala nova teologija... («Križ na gori» III, str. 91.)

Zdaj pa vprašamo: Ali ta vprašanja res ne tangirajo niti filozofije niti teologije? Saj vendar hoče križarstvo reformirati teologijo, saj je vendar razglabljal o psihičnem vzniku religije! Ali nima Cerkev v teh vprašanjih kompetence?

Cerkev in državne oblike

V zgodovini so se pojavljale razne politične struje in državne vladavine, ki so se hotele istovetiti s Cerkvijo, da bi s tem postale deležne njene večine veljavnosti, hkrati pa vtisnile političnim nasprotnikom pečat protikatoliške usmerjenosti. Bossuet je skušal iz Sv. pisma dokazati absolutizem Ludovika XIV. kot edino opravičeno obliko vladavine. Monarhičen organizem papeštva je takim ideologom od Boga določen pravzor. Prav tako so skušali poborniki demokratizma (posebno amerikanizem) demokracijo kot od Boga dano državno obliko prikazati.

Cerkev nima v svojem sistemu teze o bogodanem državnem organizmu te ali one oblike. Marsikomu se je zdelo, da se je Cerkev z eno ali z drugo vladavinsko obliko istovetila, toda razpad in polom političnih oblik obstoja Cerkve nikakor ni tangiralo, preživela je vse te oblike: tako mogočno državno zgradbo rimskega imperija, zmede preseljevanja narodov, srednjeveški fevdalizem itd. V srednjem veku je Cerkev združila krščanske narode v veliko občestvo krščanskih držav, ki ga pa je veliki verski razkol v 16. stol. razbil, a Cerkev je živela naprej. Poizkuse absolutističnih vladarjev, kapitalističnih državnih sistemov, vpreči Cerkev v svoj jarem je lahko odklonila.

Nekateri so iz dejstva, da je Cerkev indiferentna do raznih državnih oblik napačno sklepali, da je Cerkev povsem izven sveta in nad svetom in da se naj sploh ne vtika v nobene svetne zadeve ter da je zgolj duhovni pokret brez stalnih nespremenljivih oblik. Tem se zdijo tudi ustava, pravni red, zakramenti ter končno tudi dogme zgolj zgodovinska spremenljiva projekcija notranjega življenja, tako da naj se Cerkev prilagodi raznim dobam svetovnega razvoja. Proti tem je treba poudariti, da je Cerkev vedno poudarjala, da je svet, življenje v svetu od Boga bistveno določeno in usmerjeno, da služi zadnjemu cilju človeka, zato ne more pripuščati sveta samemu sebi in njegovim demonskim silam. V svetu in v vsakdanjem udej-

stvovanju naj človek dosega tudi svoj večni cilj, torej kot ud družine, države in sploh občestva. Cerkev se ne more odpovedati pravici, da občestvom, nastalim iz naravne težnje človekove narave, družini, družbi, državi, stoji usmerjajoč in opominjajoč jih ob strani in tako dela na pokristjanjenju sveta. Prav za ta cilj je potrebno, da so razmere v življenjskem prostoru urejene in utrjene. »Preden moremo misliti na pokristjanjenje podivjanih množic, je treba najprej ustanov, s katerimi jih pomirimo,« tako pravi škof Ketteler. Prav iste misli izražajo pogostoma papeške okrožnice.

Izrazitega državnopravnega sistema z določeno vladavino Cerkev ne pozna, pač pa uči splošna načela v svoji morali in dogmatiki, ki so globoko vplivala na preusmeritev državnega življenja. Cerkvi je osebnost človeka in odrešenje duš glavna vrednota, kateri naj služi končno tudi država. Obči blagor in red v državi zahteva že naravna etika in Cerkev to samo potrjuje.

Ker je Cerkev od Kristusa ustanovljena prav v ta namen, da skrbi za onstranski cilj človeka, medtem ko je neposredni cilj države v tostranstvu, je umljivo, da je verska vzgoja, organizacija verskega življenja itd. odtegnjena državni sferi in je s tem tudi absolutna vsemočnost države prenehala. Pred besedo: »Trebja je Boga bolj slušati kot ljudi,« je padla vsemočnost paganske države v prah. Prejšnja zgolj legalna moralnost, ki se je slepo podredila državnim zakonom, se je zdaj umaknila notranji moralnosti. Država je sicer potreben, a vendar le del enega izrez človekovega udejstvovanja. Nad državo se razpenja še območje večnoveljavnih nadnaravnih vrednot, ki so za človeka konkretizirane v Cerkvi, in tako je stalni tema za ureditev človeških odnosov vprašanje, kako daleč sega državna oblast, da ne žali in uničuje pravic človeške osebnosti. Ta dilema se javlja v izrazih: pravica in moč, naravno pravo in pozitivni zakon, etika in politika, končno v najboljše-nejši obliki: Cerkev in država.

Gospodarstvo in življenje

(Načelne osnove zadružnega gibanja, II. del*.)

Sele podano trojno osnovno razmerje med gospodarstvom in samim življenjem nam pomaga tudi do prave presoje dveh gospodarskih taborov, ki se vprav v našem času drug z drugim obupno borita. Mislim na skrajni gospodarski individualizem (kapitalizem) in na enako skrajni gospodarski kolektivizem (socializem). Seveda imata tudi ta dva tabora svoj pravi življenjski in torej izvengospodarski izvor. Gospodarski individualizem je osnovan na človeškem stremljenju po individualni nezavisnosti, gospodarski kolektivizem pa na enako občeločloveškem stremljenju po življenju v celoti. Zato izkuša gospo-

darski individualizem ustvariti tudi tak gospodarski red, ki bi odgovarjal samo osnovnim težnjam človeka kot individualnega poedinca, v tem ko upošteva nasprotni kolektivistični gospodarski red samo kolektivno življenje človeka. Seveda grešita že s tem oba ta reda zoper bistveno enotno celoto v človeški naravi: gospodarski individualizem tepta kolektivno socialno stran človeške duše, gospodarski kolektivizem pa zasebno individualno. Vemo že, kako vpliva vsakokratni družabni red tudi na neposredno življenjsko vsebino družbe, ki v tem redu živi. To nam pa pomaga zdaj razumeti, kako postaja celotno bistvo človeka v obeh družabnih redih, v družabnem redu gospodarskega individualizma in kolektivizma vedno bolj okrnje-

Mens sana in corpore sano bi bilo lahko geslo prireditvi, ki sta jo imeli »Danica« in »Zarja« v soboto, 11. t. m. na Rakovniku pri božjepotni cerkvi Marije Pomočnice. V gostoljubnem zavodu gg. salezijancev sta imeli najprej sestanek, na katerem je govoril tov. Röger, ki je zlasti poudarjal potrebo po pripravi na eharistični kongres. Prišlo je do več tozadevnih sklepov, tako tedenskega skupnega sv. obhajila, dalje, da se kot priprava na kongres uprizaro prof. Kureta »Igra o Antikristu« i. dr. Po kratkih šmarnicah v cerkvi, ki so se vršile po sestanku, se je vršila na igrišču zavoda nogometna tekma med »Danico« in »Zarjo«. Zmagala je »Zarja« s 5:4 (4:1). Lani je zmagala »Danica« z 8:4. Prireditev obeh društev je postala že nekako tradicionalna.

KNJIGE

Znanstveno knjižnico Družbe sv. Mohorja je obogatilo v zadnjem času dvoje odličnih del. Kot sedmi zvezek te knjižnice je izšla knjiga vseuč. prof. dr. Fr. Ks. Lukmana: *Martyres Christi*. Trideset poročil o mučencih prvih stoletij z zgodovinskim okvirom. — V prvem delu (zgodovinski okvir, str. 3 do 46) razpravlja avtor o odnosih rimske države do krščanstva, v drugem (acta martyrum, str. 49—276) pa je izbral trideset zgodovinskih zanesljivih poročil o pričevanju, trpljenju in smrti Kristusovih mučencev. Poročila so iz časa od srede 2. stol. do Licinijevega pregnanja (okoli leta 320), in sicer enajst do leta 250, ko se je Decij prvi obrnil proti krščanski cerkvi kot cerkvi — do tu je zbirka popolna —, iz naslednje dobe je iz ohranjenega gradiva izbral sedemnajst poročil, med njimi tri o mučencih na tleh naše države, ter dodal Evzebijev knjigo o palestinskih mučencih in oporoko 40 mučencev. V uvodu k posameznim prevodom govori o nastanku poročil in njih zgodovinski vrednosti, v opombah za prevodi pa pojasnjuje, kar je za umevanje poročil potrebno. Dokumente tvorijo okrožnice krščanskih občin drugim občinam, poročila ovidivcev, zlasti pa sodnijski zapiski o zaslišanju. Vsi dokumenti so poslovenjeni po najboljših kritičnih izdajah. Knjiga ni namenjena le zgodovinarjem, temveč še posebej širokemu krogu čitateljev, ki naj bi jo brali z dušo in srcem in iz nje zajemali izpodbudo in veselje do svoje vere. — Kot osmi zvezek je začel izhajati drugi del zelo aktualne knjige vseuč. profesorja dr. And. Gosarja: *Za nov družabni red*. Sistem krščanskega socialnega aktivizma. Če je kritika splošno priznala že prvemu zvezku veliko aktualnost, strogo objektivnost, globok realizem ter izredno jasnost in gladko čitljivost, potem je treba priznati vse te vrline zlasti aktualnost, drugemu zvezku, ki mu je naslov Cilji in pota. Saj bo obravnaval zlasti konkretna soc. vprašanja, med tem, ko je bil prvi zvezek zgolj teoretičnega značaja. Prvi snopič, ki obsega 160 strani, obravnava vprašanje obče blaginje (o blaginji na splošno; spreminjanje, predvsem naraščanje potreb in njegov pomen za blaginjo; obča blaginja pa razkošje, moda,

* I. del: »Straža« št. 17.

alkoholizem in kajenje; etični in družabni pomen blaginje; družba in skrb za občo blaginjo). V celoti izide pet snopičev po 10 pol. Knjiga bo izredno dobro služila vsem: strokovnjaku, pa tudi prosvetnim delavcem, delavskim voditeljem, organizatorjem in dr. Mimo nje ne bo mogel iti nihče, ki se zanima za katerokoli področje javnega življenja ter se hoče na njem udeleževati. — Družbi sv. Mohorja moramo biti hvaležni za pomembno delo, ki ga z izdajanjem takih del vrši.

Evharistične šarnice za kongresno leto 1935. »Priprava na kongres in program za smernice obnove verskega življenja med Slovenci« hočejo biti te šarnice. Ves dogmatični nauk o sv. Rešnjem Telesu, odnosi Evharistije do Cerkve, do vseh njenih življenjskih problemov (cerkv. edinstvo, misijonstvo, umetnost, družina, družabno življenje, mednarodno življenje, trpljenje, moralne kreposti) so obravnavani. Knjiga je res kratak teoretičen in praktičen učbenik Evharistije, ki naj ga imamo vse življenje v svoji posesti in rabi. Vsi narodi so črpali pogum in moč v velikih odločilnih trenutkih iz tajne nadčloveške, nadsnovne ideologije: mi hočemo lastno bodočnost in bodočnost naroda graditi iz božjih temeljev in vrelcev; ni zadosti samo hoteli in čuvstvovati: prvo je spoznavati in se prepričati o realnosti nevidnega. Prav iz te knjige tudi neteolog lahko črpa temeljno znanje o nevidnem, a vendar najbolj realnem verskem dejstvu, o Evharistiji. Zato te šarnice prav toplo priporočamo: vsak akademik, vsak inteligent bi jih moral imeti.

Vrtnice. Junijska pobožnost na čast Srcu Jezusovemu. Sestavil J. Zabukovec. Prav tako kot »Evharistične šarnice« je tudi ta knjižica premišljevanj za letošnji junij pisana v evharističnem duhu. V juniju, ki je zadnji mesec priprave na evharistični kongres, bo pač treba še posebno skrbno pripravljati naša srca na veliko evharistično slavo. Zato je prav, da je tudi letošnja junijska pobožnost, ki je pri nas že precej vpeljana, posvečena osrednji točki našega duhovnega življenja — Evharistiji. Knjižica pa je nekaj posebnega tudi po vsebini premišljevanj; v njih se obravnavajo tudi razna sodobna vprašanja (sodobni odpad od Boga, socialna beda, rešitev v viharjih), zlasti mnogo pa govori o vzgoji in družini (družina, zakon, verska vzgoja, razmerje staršev do otrok, otroci, mož, žena). Knjižica je izšla kot 6. zvezek Glasnikove knjižnice in se naroča pri upravi Glasnika, Ljubljana, Zrinjskega 9. Stane broširana 15 Din, vezana 22 Din.

»Usoda idealista«. »Beseda«, 4. 1. je priobčila prvi del razprave o Francozu Felixu de Laménais, ki je bil obsojen od Cerkve radi nekaterih zmotnih naukov in je umrl l. 1854. neopornan s Cerkvijo. Znano je, da je Laménais v raznih spisih Cerkve strastno zagovarjal kot edino rešitev Francije, toda zašel je v enostranske zmote in se Rimu ni podvrgel. Njegove zasluge za Cerkve so nesporne, ker jo je zagovarjal tako duhovito in spretno, da so tudi brezverski filozofi morali

no in končno docela izpačeno. Toda ta dva reda delujeta naprej in vključujeta zahtevo povsem »novega« ideala človeškega življenja. Ta ideal bi ne bil več v samem človeku, kakor dejanski je, pač pa v tem, kar je za človeško življenje le kot — sredstvo potrebno. In tako vidimo, kako postaja gospodarskemu individualizmu in kolektivizmu in to po lastni nuji njunega samorodnega nadaljnega razvoja gospodarstvo obenem edino osnovno in vrhovno merilo svojstveno človeškega in zato tudi zgodovinskega življenja.

To, o čemer že vemo, da je po lastni naravi le sredstvo, postaja tu naravnost edini in vrhovni namen. Pravi gospodarski individualist vidi edini smoter svojega življenja v gospodarski moči in vsako življenje, ki ni v prvi vrsti namenjeno zasebnemu gospodarskemu pridobivanju, se njemu zdi tudi duhovno prazno in kvarno. Pa tudi pravemu gospodarskemu kolektivistu je sleherni dejanski človek samo sredstvena »številka« v gospodarskem življenju. Saj pozna on samo »celoto«, kateri edini naj služi tudi vse individualno življenje in še to samo v odnosu do samega gospodarskega stanja celote. Tako bi se morali skoraj začuditi, odkod ta boj med gospodarskim individualizmom in kolektivizmom. Zakaj oba imata to usodno bistveno skupnost, da se po lastni nuji svojega nadaljnega razvoja vedno bolj oddaljujeta od samega življenja in približujeta temu, kar je za življenje le kot sredstvo potrebno. Ne bi bilo hudo, ako bi oba ostala sama gospodarska pokreta. Hudo pa je, da hočeta oba biti obenem edina prava človečanska pokreta. Namesto da bi tudi samo gospodarstvo izvajala iz človečanstva, izvajata oba nasprotno prav človečanstvo iz gospodarstva in samo gospodarstva. Pravo nasprotje med njimi je pa samo stransko: gospodarski individualizem priznava samo zasebno gospodarstvo in izvaja tudi pravo človečanstvo samo iz takega gospodarstva, v tem, ko priznava gospodarski kolektivizem samo kolektivno gospodarstvo in mu je to gospodarstvo edini vrelce človečanstva. Vse to nadalje razlaga, zakaj nahajamo še najmanj tri prevažne poteze, ki so za oba ta tabora enako bistvene.

Prvič se gospodarski individualizem in gospodarski kolektivizem z vida svetovnega nazora enako nujno drži samo filozofije materializma in ateizma. Kjer se teptajo izvengospodarske in izvenprirodne duhovne vrednote življenja, tam se seveda tudi svojstvo človeka popolnoma naravno rado tolmači samo po vzorcu ostalega prirodnega stvarstva in tam se tudi v človeku ne smejo iskati nobene take posebne strani, ki bi zahtevala prehod od prirodnega k duhovnemu in božjemu. Tu je nasprotno na mestu samo prirodoslovni nauk o človeku, ki vidi med človekom in živaljo samo neko razvojno, a nobene načelne razlike. Iz istih razlogov je za gospodarski individualizem in gospodarski kolektivizem preznačilen tudi enak kulturni duh, ki stori, da se tu kultura zamenjuje s samo civilizacijo, kulturni napredek pa z razvojem tehnike. Kjer vladajo in

naj vladajo sami gospodarski vidiki, tam se seveda tudi na izvengospodarskem področju popolnoma naravno rado priznava samo tako kulturno prizadevanje, ki mu je zopet namen le gospodarstvo in ki zadeva zato zlasti tehnično obvladovanje prirode in vzporedno samo civilizatorno obrazovanje človeka. Proti pravim človečanskim in samoduhovnim vrednotam, kakor so dane recimo v znanosti, ki naj bo sama sebi namen, ali celo v pravi umetnosti in kaj še religiozni vzgoji človeka, sta pa oba ta tabora skoraj sovražno razpoložena. In še tretjo posebno bistveno skupnost med obema tema taboroma zdaj dobro razumemo. Je to znano internacionalno razpoloženje vsega skrajnega gospodarskega individualizma in kolektivizma. Kjer gre samo za denar, tam je seveda stransko vprašanje, ali je to n. pr. dinar ali pa marka. Kjer naj bodo odločilni v vsem družabnem življenju sami gospodarski vidiki, tam seveda ne morejo imeti pravega uvaževanja take družabne razlike in tvorbe, ki so neposredno po samem življenju pogojene in se javljajo, kakor že vemo, zlasti v družinsko-plemenskem, narodnem, nacionalno-državnem, občekulturnem in cerkvenem razvoju človeštva.

Torej brezboštveni materializem, tehno-krični racionalizem in mrtvi internacionalizem so neizogibne posebne spremljevalke do skrajnih mej doselega gospodarskega individualizma in kolektivizma. Kdo bi mogel biti v takem ozračju življenjsko zadovoljen? Sami smo že poudarili, da je človeku tudi gospodarstvo in zlasti gospodarstvo neobhodno potrebno, to pa samo zato, ker zamore le s pomočjo gospodarstva — tudi kot izvengospodarsko bitje srečno in dostojno živeti. Gospodarski individualizem in kolektivizem pa postavljata to osnovno razmerje na glavo in tako oba v enaki meri rušita temelje svojstveno človeškega življenja. Zato sta oba končno neizbežno tudi sama sebi v pogin. Kar je bil recimo Karel Marx v tem pogledu povedal za sam gospodarski individualizem, vse to bi skoraj dobesedno lahko prenesli tudi na po tako skrajni poti iz gospodarskega individualizma nastali gospodarski kolektivizem. V to svrhu je potrebno samo nekoliko več dušeslovnega znanja, nego je bilo tako znanje dano samemu Marxu. Psihologija človeka individualnega bitja je rodila gospodarski individualizem in ta psihologija postaja obenem smrt tega individualizma, kolikor hoče biti ona edino veljavna. Toliko ima prav Marx. Psihologija človeka kolektivnega bitja je pa rodila gospodarski kolektivizem in ta psihologija bo postala obenem smrt tega kolektivizma, kolikor bo ona hotela biti edino veljavna. In toliko imam prav jaz. In tako je menda že zdaj utemeljena zahteva po takim gospodarskem redu življenja, ki bo v resnici ustrezal vsem nam že znanim pogojem pravega družabnega reda (navedenim ob koncu članka v zadnji številki). In moje prepričanje je, da tak posebni red tudi vsi vsaj po imenu že dobro poznamo. Bil bi to brez dvoma samo združni red gospodarskega življenja. Zakaj? (Dalje)

Srednješolska mladina in komunizem

Dogodki, ki so se v zadnjem času odigrali po naših visokih in zlasti še po srednjih šolah, navdajajo s skrbjo vsakogar, ki hoče in zna misliti. Zlasti nam slovenskim katoličanom ne more biti vseeno, kdo dela in rovari med našo mladino in kakšna bo naša bodočnost.

Letos smo imeli v Mariboru in v Ljubljani že več procesov, v katerih so stali pred sodiščem srednješolci, obtoženi komunizma.

Ti dogodki, ki se dogajajo sicer večinoma pod površino — le tu in tam pride drobec na dan — so nam vsem resen opomin. Zato je treba hrabro pogledati stvari v oči in poiskati vzroke.

Prvi vzrok tem dogodkom je krščanskemu nazoru v svetu nasprotni sistem sodobne kapitalistične družbe. Ta liberalni sistem izpodkopava krščansko vzgojo mladine; zakaj večina pri današnji vzgoji odločujočih faktorjev misli, da vrši tem bolj zaslužno in patriotično delo, čim bolj udrihajo po katolicizmu in omenjujejo njegov vpliv na vzgojo mladine. Pri tem so več kot jasni prsti kapitalistov in framasonov, ki po eni strani iz kulturnih razlogov, po drugi strani pa zaradi treznih in realnih reformatorskih zahtev socialnega katolicizma, raje dopuste, da se mladina navzame boljše vizma kot zdravih kulturnih in socialnih nazorov katolicizma; zakaj ti so kapitalizmu mnogo nevarnejši kot utopični marksizem. Z marksizmom

morejo namreč kapitalisti in framašoni z odobravanjem širokih mas vedno obračunati. V srednjih šolah in sploh na kulturnem področju dobiva prepad med liberalizmom in katolicizmom obliko boja med vero in znanostjo, ki se umetno ustvarja z raznimi svojevoljnimi interpretacijami znanstvenih rezultatov.

„Straža“ hoče vzdramiti vse slovenske katoliške sile. Zato jo podprite!

Nedostatke sistema in splošnih prilik izkoriščajo marksistični elementi izven srednjih šol. Ti imajo do podrobnosti zgrajen propagandni načrt za lov na srednješolce. Zanimivo je, da se peča s tem vprašanjem tudi ena zadnjih številčk »Pohoda«, ki sicer vidi nevarnost marksizma, a ne zna proti njemu voditi borbe. Komunisti širijo marksistično legalno (knjige založbe »Ekonomska enota«, »Mala biblioteka«, Kreftova »Književnost«, »Sodobnost« itd.) in ilegalno literaturo. Skoraj na vseh srednjih šolah imamo danes organizirano marksistično propagando.

Četrty vzrok, da so marksisti in druge temne sile mogle prodreti med našo dijaško mladino, je naša lenoba in nepazljivost.

Trefja internacionala

Revolucionarno utopični boljševizem hoče bili s svojim kolektivističnim sistemom stoddstotno nasprotje individualističnemu kapitalizmu. Katoličani se borimo proti obema sistemoma, temelječima na monistično-materialistični podlagi, ker smo proti vsakemu izrabljanju človeka po človeku, najsi vrši to individualistični ali kolektivistični kapitalizem. Sedanja gospodarska kriza pomeni brez dvoma konec individualističnega kapitalizma. V sedanjem kaosu svet upravičeno pričakuje, da zastavimo in osredotočimo katoličani vse svoje sile okrog gradnje novega družabnega reda. To konstruktivno delo bo obenem najuspešnejša borba proti strogo organiziranemu rušenju vseh, tudi tistih pozitivnih vrednot, ki jih je Bog sam izpričal in posvetil. Da se bomo mogli uspešneje boriti proti organizirani podtalni moči boljševiškega mita, je nujno potrebno, da si vsaj na kratko ogledamo organizacijo tretje ali komunistične internacionale (kratko: kominterne), ustanovljene po krvoloku Vladimiru Iljiču Uljaniščevu Leninu. Javno in podtalno delovanje kominterne je danes razpredeno po vsem svetu in je strašno orodje v rokah boljševikov.

Kominterni je bila ustanovljena leta 1918 iz protesta proti premalo radikalnemu delovanju II. internacionale. Tretja internacionala vodi veliko borbo za delavce, kmete in intelektualce, računajoč na nižje instinkte človeka, ki pljuje na vse ideale, na vse lepo in vzvišeno ter pripoveduje o raju na zemlji, ki bo nastal s pomočjo diktature proletariata, ki bo mednarodna, to je protinarodna, ker zametuje vsako narodnost. V njej so včlanjene vse komunistične stranke sveta, ona po lastnih statutih »zedinjuje borbene proletariate brez ozira na narodnost, kri, vero, spol, poklic«. Ona se bori »proti veri, proti vsaki drugi filozofiji razen popolne marksistične filozofije marksizma«, ona hoče uničiti meščansko državo s pomočjo sile in osnovati diktaturo proletariata.

Tu bo treba zastaviti še mnogo našega dela z organizirano protipropagando. Edino to je uspešno; vsa druga sredstva, kot so izključenja iz šol itd., samo še podžigajo in ojačujejo marksizem. Kjerkoli je naše dijaštvo postavilo organiziran odpor marksizmu, je marksizem izgubil bitko.

Mi vemo, kaj marksisti pomenijo. Zato jih ne podcenjujemo in ne precenjemo. Znanе so nam njihove notranje težkoče, njihova plitvost, njihove klike, njih osebne ambicije, snobizem, njihova stvarna »moč«, njihovi triki in blufi za nepoučeno javnost. Vendar postanejo lahko nevarni, če se jim po načrtu, ne postavimo nasproti.

Za to je potrebno:

a) kar najintenzivnejše duhovno življenje, b) vsestranska ideološka zgradba (zlasti v slovenskem narodnostnem in socialnem oziru in to na temelju sodobnih papeških enciklik ter s pomočjo proučevanja življenja in potreb kmetijskega in delavskega stanu),

c) sistematično in kritično proučevanje marksističnih nauk in njihove taktike ter vseh nauk, ki se protivijo katolicizmu,

d) posvečanje pažnje vsakemu pojedincu in vzbujanje apostolske požrtvovalnosti in navdušenja za širjenje katoliških idej. Ne smemo zanemarjati čuvstvenega elementa, ki pomaga tudi marksizmu več, kot vsi židovski teoretiki skupaj. To navdušenje se mora izraziti v ekspanzivnosti naše ofenzive proti vsem negativnim elementom med dijaštvom in izven njega.

Mi se moramo pripraviti in nas ne smejo prehiteti dogodki. Naša pripravljenost mora biti vsestranska in na vseh področjih. Pred Bogom in narodom smo dolžni obvarovati našo mladino, našo bodočo inteligenco in vzgojiti iz teh vrst radikalne, hrabre in neustrašene borbe za Boga in narod.

riata... (To in naslednje po »Imprekor«, službeno glasilo kominterne 18. okt. 1924 po Mosku, zvez. 7.)

Kominterni vrši stalno komunistično propagando med delavci, med revnimi sloji na vasi in v mestu, med siromašnimi intelektualci, posebno pa med mladino. Organizacija kominterne je sledeča: Na čelu vsega komunističnega gibanja na svetu je Politični biro komunistične stranke SSSR. Temu biroju je podrejena vlada Sovjetske Unije in izvršni odbor kominterne. Izvršni odbor kominterne ima pet pododborov, in to: a) organizacija, b) tajništvo, c) agitacija in propaganda, d) informacije, e) stik s strankami izven Rusije. Razen teh pododborov ima izvršni odbor kominterne še dvanajst strokovnih internacional: 1. mladina, 2. žene, 3. sindikati, 4. zadruga, 5. kmetje, 6. rdeča pomoč, 7. sport, 8. rdeči borci, 9. intelektualci (V. O. K. S.), 10. prijatelji SSSR, 11. vzgoja in 12. zveza za delo v kolonijah. Drugi pododbor — tajništvo — se deli zopet na 11 oddelkov, ki obsegajo vse države.

Iz organizacije kominterne se jasno vidi, v kaki ozki zvezi stojita ruska vlada in odbor kominterne, katerima je nadrejen Politični biro komunistične stranke SSSR pod Stalinovim predsedstvom. Stalin je tako diktator Sovjetske Rusije in kominterne. Kominterni je baš zadnje čase razvila silno aktivnost po vsem svetu. Vkljub vsem zanikujočim izjavam gospoda Litvinova, ki se trudi, da bi upostavil redne diplomatske stike SSSR z vsemi evropskimi državami, da ne tiči za tem nič zvičajnega, je jasno, da hoče uporabiti to priliko s kominterni povezana vlada, da bi v okviru diplomatskih poslov tem lažje vršila svojo propagando. Kominterni pošilja v svet poldrug milijon komunističnih agitatorjev. S tem so zvezani veliki stroški, saj požre ta ogromni aparat letno okrog 200 milijonov zlatih rubljev. V glavnem finansira vse vlada. Ruski in ukrajinski kmet morata stradati, da bi se »raj«, ki ga uživata, razširil na ves svet.

računati z njim. Bil je nadalje tudi prvi, ki je javno napadel galikanizem in tako utrdil pot, da je končno galikanizem podlegel. Bil je tudi tisti, ki je začel boj za svobodo vzgoje. Toda v svojem časopisu L'Avenir (1830) je začel v zmote gledati svobode tiska, vesti, svobode upora proti vladam itd. in Rim je te zmote obsodil l. 1832. Laménais je v svojem revolucionarnem spisu Paroles d'un croyant l. 1833. strastno obtožil Cerkev in vladarje, da spozumno tlačijo narode in je prelomil s Cerkvijo. Papež Gregor XVI. je z okrožnico Singulari nos l. 1834. obsodil to knjigo, ki je »majhna po obliki, a ogromna po namerni zlobnosti«, kakor pravi. V svoji filozofiji formalno zanikuje izvorni greh, Kristusovo božanstvo, pekel in nadnaravni red. — »Beseda« hoče pisati o Laménaisu očitno z neko tendenco, ker pravi, da se hoče ustaviti pri tragediji človeka, ki je hotel isto kot jih hoče mnogo med nami in okoli nas. V isti sapi pravi, da se nič ne boji pravoverne sodbe nove slovenske »klerikalne« ozkosrčnosti. Zdi se, da »Beseda« hvali Laménaisa, ker je »vzdržal v tistem, kar je mislil, da je prav in v tem je največja sodobnost njegovega življenja«.

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Zanimiva metamorfoza. Priznati moramo, da nas je zadnja (17. številka) številka »Pohoda« dokaj iznenadila. »Pohod«, ki je bil glasilo modrih srajc z jermenom preko rame in kjer so se besede o svobodi, slovenstvu, katolicizmu itd. uporabljale samo v takih sestavkih, kjer se je po gornjih vrednotah udrihalo, je nenadoma, kar čez noč, začel brenkati na druge strune. Tako smo se čudili, da smo šli, obrnili »Pohod« in pogledali spodaj, ali ga sploh še izdajajo isti ljudje, ali pa so ga morda prodali kakim »slovenoborcem«. Takoj za uvodnik je prinesel sestavek — čujte gore in bregovi — »O svobodi«. Kro-na pa je vsekakor drug in daljši sestavek pod zaglavjem »Kaj sedaj?« Tam pravi takole: »Bodimo iskreni in priznajmo si enkrat na ves glas (čujmo!), da mora biti slepmišenja o državnosti in protidržavnosti (!) slovenskega dela (!) našega naroda konec, — da smo Slovenci (dosledno bi bilo slov. del našega naroda) vsi, prav vsi zavedni in iskreni državljani kraljevine Jugoslavije.« Med našimi čitatelji jih je gotovo visok procent, ki bodo neverno zmajevali, češ, kdo je pa bolj slepmišil kot »Pohod« (in mogoče še »Jutro«). Tudi mi smo se tako spraševali, navsezadnje pa smo vprašali Ongavovega Pepe-ta, ki od branjev zve marsikaj, kar se časopisom ne zdi vredno prinesiti, in ta je rekel tempora mutantur... in pri tem pomenljivo pomežiknil proti neki dokaj veliki stavbi na Miklošičevi cesti. Tudi presneti vrabei se-

Hodil po zemlji sem naši...

daj, ko je pomlad v polnem zaletu, nekaj čebljajo. Skratka! »Pohod« se je spremenil. To kažeta tudi dva sumljivo velika oglasa na prvi in drugi strani, ki prav tako po Omgavovega Pepeta nemerodajnem mnenju nista po vidikih reklame utemeljena. Nekaj bo! Tudi govori »Pohod« o izjemno težkem stališču. Da, da, opozicionalni kruh je suh! — Kako še bo, bomo še videli in o tem tudi kaj poročali.

GLEDALIŠČE

»V času obiskanja«. Letos je pripravilo Narodno gledališče v Ljubljani novo pasijonsko dramo, ki nosi naslov »V času obiskanja« in ki jo je napisal član Narodnega gledališča in režiser Edvard Gregorin. Drama se vprav te dni vprizarja v ljubljanski drami in bo imela po premieri sodeč, brez dvoma velik uspeh. Delo je globlje zajeto kot Pasijon izza zadnjih let, saj ne slika zgolj trpljenja in smrti našega Odrešenika, temveč skuša podati tudi časovno obeležje dobe, v kateri se dejanje vrši. Delo obsega 8 slik: »Učenik« (pred domom Jezusove matere v Nazaretu), »Poslanec« (na dvoru paganov v jeruzalemskem templju), »Duhovnik« (v veži in obednici Jožefa iz Arimateje), »Sodnik« (v zbornici »Velikega zbora« v templju), »Kralj« (pred sodno in v sodni hiši), »Človek« (na zgornjem in spodnjem dvorišču sodne hiše), »Sin božji« (na Golgoti in na vrtu pred grobno votlino), »Odrešenik« (v grobni votlini Jožefa iz Arimateje) ter epilog, ki sestoji iz dveh živih slik: Jezusovo vstajenje in Jezusovo poveljanje. V delu sodeluje okrog 90 ljudi, zlasti glavne vloge so v najboljših rokah. Vlogo Jezusa iz Nazareta igra avtor sam. Pred vsako postajo se čita odlomek iz evangelija in knjige prerokov. Glasbo pred postajami je zložil prof. Tomc. V odmorih se prenaša orglanje iz stolnice, ob vstajenju pa zvonjenje iz cerkve sv. Petra. — Igra, ki pomeni velik kulturni dogodek, bo brez dvoma pritegnila množice občinstva.

FILM

»Prior Kordecki, branilec Čenstohove«, se imenuje nov verski zgodovinski film, ki je delo poljske katoliške akcije. V njem sodelujejo vsi znameniti filmski igralci iz Poljske. Dogajanje se vrši v času, ki nam je iz H. Sienkiewiczvega »Potopa« dobro znan. To je čas po tridesetletni vojski. Tedaj je švedski kralj Gustav Adolf navalil na Poljsko, ki ji je vladal Ivan Kazimir. Ta švedska invazija, ki se je zlomila ob Čenstohovi, ni bila samo političnega značaja, marveč tudi verskega. Bila je borba med protestantizmom in katolicizmom. — Veseli smo, da so katoličani bratske slovanske države spoznali, kako je zastoj boj proti slabim filmom, ako ne moremo ljudem nuditi dobrih. Sam Bog ve, kdaj bomo »Priorja Kordecka« videli v Ljubljani.

Naj podam kratek oris narodnostnih, kulturnih, gospodarskih in socialnih razmer, ki vladajo v severnovzhodni veji slovenskega naroda gori ob Muri, v slovenskem radgonskem kotu, ob železnici Radgona—Špilje, ki pripada Avstriji, pa tudi tostran Mure na severnem koncu Prlekije, ob vzhodnih obronkih Slovenskih goric in v Apaški kotlini.

V smislu mirovni pogodbe pripada Avstriji tako zvani radgonski kot z Radgono in z devetimi popolnoma slovenskimi vasmi, kot kažejo že imena Žetinci, Poterna, Dedonci, Zenkovci, Gorica itd. Radgona (mesto) je — izvzemši priseljene uradnike in nekaj obrtnikov — še danes močno slovenska. Vendar se v vsem tem predelu vsled pomanjkanja narod. zavesti, vsakršne narodne vzgoje in tiskane besede, kakor tudi vsled močne nemške propagande opaža, da je mlajši rod že povsem nemško usmerjen. V vseh obmejnih osnovnih in meščanskih šolah otroci ne slišijo materine besede. Namenoma se poučuje in uporablja v teh šolah samo gotica (latinica samo toliko, da jo za silo poznajo), da bi tako ne znali brati slovenskih knjig in časopisov. Majhna deklica v Radgoni je na slovensko vprašanje, kam gre, odgovorila, da ne govori slovenski, ker »die im Hauptplatz wohnen, dürfen nicht windisch sprechen«, kar kaže na to, da Nemci vcepljajo otrokom zavest, da so oni neka socialno višja kasta kakor Slovenci. Starejša generacija še govori v materinem jeziku, hodi po možnosti čez mejo k slovenski službi božji (v Gornjo Radgono), tudi nekaj izvodov »Slovenskega gospodarja« in par nabožnih listov imajo naročenih. Ko je še obstajalo Prosvetno društvo, so si nekateri tam izposojevali slovenske knjige. V avstrijski Radgoni so trije duhovniki, od katerih pa le eden za silo govori tamošnji slovenski dialekt. Ta ima tudi enkrat na mesec slovensko pridigo. Z ozirom na veliko število slovenskega prebivalstva v župniji bi bilo pravično, da bi se vsaj vsako nedeljo opravljalo tamkaj tudi slovensko bogoslužje.

Popolnoma drugačen od položaja Slovencev v Avstriji je položaj Nemcev tostran Mure. Zanje v narodnostnem, kulturnem in gospodarskem oziru izborna skrbijo njihovi bratje onstran meje, Šturmarna in švabski »Kulturbund« pri nas. Družji jih močna narodna zavest, tradicija in pohlep po naši zemlji. Kakor so Nemci v Jugoslaviji na splošno znani po svoji zunanji prilagodljivosti in oportunitizmu, tako so se tudi tukaj znali vriniti v naše politične, gospodarske, celo nacionalne organizacije in imajo marsikod zelo močan vpliv. Znano je, da sta n. pr. v Gornji Radgoni bivše Prosvetno društvo in »Narodna odbrana« edini, kjer Nemcev ni. Imajo tudi več skoraj čisto nemških gospodarskih organizacij, ki jih znajo spretno skrivati pod drugimi firmami. Ves nemški gospodarski živelj je v tem predelu izredno močan, saj imajo Nemci poleg gospodarskih organizacij in važnejših obratov ponekod tudi več kot polovico naše zemlje in to najboljše, kot n. pr. mnogoštevilne vinograde, katere jim morajo za minimalne cene s krvavimi žulji obdelovati slovenski viničarji. Ves slovenski gospodarski živelj je v teh krajih globoko nižji od nemškega. Pri prodaji vseh boljših slovenskih posestev, ki jih hočejo Nemci za vsako ceno pokupiti, se jasno opaža njihova težnja po slovenski zemlji: ta zemlja v njihovi lasti naj bi bila pravna legitimacija, da je Slovenija do Celja v resnici nemška last, krvaveča rana velike hitlerjevske Nemčije... Na naši skrajni meji se ta težnja najbolj občuti. V dokaz za to naj služi sta-

tistika, ki kaže, koliko posestev je v Gornji Radgoni in bližnji okolici v slovenskih, in koliko v nemških rokah. Sestavljena je po vložkih v zemljiški knjigi:

KRAJ	Vl. Slov.	Slovenci	Nemci	Ekspozicirani Nemci	Ali:	
					Slov.	Nemci
Gornja Radgona . . .	148	90	44	14	90	58
Spodnji Gris . . .	60	31	25	4	31	29
Police	198	107	49	42	107	91
Češnjevci	200	125	57	18	125	75
Orehovski vrh . . .	71	46	16	9	46	25
Skupaj	677	399	191	87	399	278

Tako je v teh krajih v domačih rokah le 399 vl. številok ali 59%, dočim je v nemških rokah 278 vl. številok ali 41%. To razmerje, vzeto po vložkih v zemljiški knjigi, se pa močno poslabša, če pomislimo, da imajo domačini le majhna kmetska in bajtarska posestva, dočim imajo Nemci ponekod velike komplekse (Clotar Bouvier, razni samostani), tako da pripada površinsko Nemcem najmanj 55% zemlje, domačinom pa le 45%. Ta odstotek se sicer proti jugu vedno bolj manjša, vendar je še v kapelskih in ljutomerskih goricah precej visok. Če Nemci ne dobe naše zemlje v svojo last na drug način, jo pa preplačajo. Tako se je zgodilo, da je dal eksponent Šturmarna za neko posestvo 240.000 Din, čeprav je bilo vredno le kakih 90.000 Din. Ko se je govorilo, da bo prodano veleposestvo Zorzini, je šel iz Ptujja poseben kurir intervenirat na Dunaj, da naj ne opusti te prilike... Nemci so — samo po sebi umevno — le gospodje, zanje morajo delati slovenski delavci, ki morajo ponekod služiti tudi njihovi miselnosti. Kulturno in politično vodi radgonske in apaške Nemce ptujski »Kulturbund«.

Kompaktno so naseljeni Nemci le v Apaški kotlini ob Muri. Vsi so narodno nemško zavedni, imajo utrakvistično šolo in tudi bogoslužje se vrši v njihovem jeziku. Vsako nedeljo so v Apačah tri nedeljska sv. opravila, od katerih sta dve nemški in eno slovensko. V avstrijski Radgoni pa? Njihovo narodno zavednost pokaže sledeč dogodek: L. 1926. je priredil »Orel« izlet v Apače, kjer je imel popoldanske litanije, seveda slovenske. V znak protesta so vsi tamošnji Nemci (stare ženicel) korporativno zapustili cerkev. Precej časa se opaža dotok Prekmurcev v Apaško kotlino, pretežno luteranskih. Zanimivo in značilno je, da ti Slovenci redno podležejo nemški asimilaciji.

Na splošno lahko rečemo, da hočejo biti Nemci tudi na naši zemlji Herrenvolk. V gospodarstvu to skoraj so. Politično so skoraj stoođstotni hitlerjanci, kar pa jih nič ne moti, da bi ne šli v naše narodne organizacije. Znano je n. pr., da so bili v neki obmejni organizaciji bivše JNS Nemci skoro vodilni, in bi najraje učili nekatere naše prave narodnjake nacionalizma. Pa tudi svojih simpatij do Führerja ne skrivajo preveč. Lansko poletje je n. pr. mlad nemški luteranski pastor z navdušenjem pripovedoval, da prihaja iz Nemčije, kjer je bil pri nekem protestantskem župniku, ki je vrgel raz svoj zvonik došednji križ in zataknil na njegovo mesto kljukastega. Človek dobi ob pogledu na nemško aktivnost nehotno vtis, da gola oportunistična lojalnost do zakonov ne more vedno zakriti vsenemških imperialističnih stremiljenj, kako zasužniti naše ljudstvo, mu vcepiti nemško miselnost in ga sčasoma — približati mrzlemu pruskemu objemu.

Gostilna „Zadružna klet“ - Kongresni trg
„Svoji k svojim!“